

summering", hvor allerede formulerede slutninger og kernesætninger dukker op påny, ofte i aldeles uændret form. Det er utvivlsomt pædagogisk ment, men det virker uafklaret og tyngende.

Denne pædagogiske indsats rejser samtidig spørgsmålet: hvem er den tilsigtede læser af denne bog? Som lærebog er den ikke anvendelig, dertil er dens sigte for snævert; begyndere i faget har næppe heller megen glæde af Kommisruds egne analyser i kapitel 4. Hvis vi omvendt skal tage dette sidste kapitel som tegn på, at forfatteren vil berige litteraturen med et mere selvstændigt bidrag, så at sige stå på Webers skuldre, må det desværre erkendes, at hensigten ikke er realiseret. Redegørelsen for Ruslands, senere Sovjetunionens, udvikling trækker centrale og interessante træk frem, men nogen disciplineret idealtypisk analyse i webersk forstand er der ikke tale om, og meget af diskussionen handler i virkeligheden om fordelene ved forskellige forfatters totalitarisme-definitioner. Og hvor de tre første kapitler lider af overdreven opsummeringstrang, slutter det fjerde til gengæld ejendommeligt abrupt, uden nogen klar og pointeret konklusion.

Til Kommisruds undskyldning tjener, at enhver seriøs befattning med Weber erfaringsmæssigt er risikabel. „Myten fra Heidelberg“ var ikke blot titanisk i sin personlighed og intellektuelle skaberkraft, men også i sin kompleksitet. Begynder man at ordne klippestykkerne i et hjørne af det mægtige stenbrud af begreber, analyser og diskussioner, som han overlod eftertiden, risikerer man at blive begravet af en regelret lavine af materiale, som ikke så let lader sig håndtere. Særlig problematisk er det, når man, som i det foreliggende tilfælde, søger at kombinere Webers metodologi og hans empiri. Hans metodologiske arbejder er fængslende,

men de har ofte et problematisk forhold til hans - og andres - forskningspraksis. For at løse dette problem må man til den nødvendige troskab over for Webers tekst føje en passende kritisk indstilling. Når man derimod, som Kommisrud i denne bog, nøjes med respektfuldt at tage den store mester på hans mange og komplicerede ord, bliver lavinefaren akut. Det ene referat tager det andet, og overblikket går let tabt, som det her sker for eksempel i afsnittene om jødaismen og om „legitime Herrschaft“.

En strammere redaktion, og vel helst en ny gennemskrivning af arbejdet, ville kort sagt have været velkomne. De kunne måske også have medført, at bogen fik en bibliografi og et indeks - to nyttige elementer, vi nu må savne.

H.H.Bruun
Kgl. dansk Ambassade
Oslo

Immanuel Kant, *Til den evige fred. Et filosofisk essay. På dansk ved og med forord af Mogens Chrom Jacobsen*, København: Gyldendal, 1995, 112 s., kr. 128,00.

I 1990 udsendte det daværende Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg en genudgave af Fredrik Bajers oversættelse fra 1889 af Immanuel Kants skrift *Zum ewigen Frieden*. Nu er dette skrift udsendt i en ny oversættelse i Gyldendals serie „Klassiske Tænkere“, hvor man dog - tilsyneladende helt bevidst - undlader at nævne SNU-udgaven. Alligevel er det naturligvis nærliggende at sammenligne de to udgivelser. Der er en meget betydelig prisforskel, idet SNU-udgaven koster 50 kr. Hvis man ellers kan se bort herfra (men

summering", hvor allerede formulerede slutninger og kernesætninger dukker op påny, ofte i aldeles uændret form. Det er utvivlsomt pædagogisk ment, men det virker uafklaret og tyngende.

Denne pædagogiske indsats rejser samtidig spørgsmålet: hvem er den tilsigtede læser af denne bog? Som lærebog er den ikke anvendelig, dertil er dens sigte for snævert; begyndere i faget har næppe heller megen glæde af Kommisruds egne analyser i kapitel 4. Hvis vi omvendt skal tage dette sidste kapitel som tegn på, at forfatteren vil berige litteraturen med et mere selvstændigt bidrag, så at sige stå på Webers skuldre, må det desværre erkendes, at hensigten ikke er realiseret. Redegørelsen for Ruslands, senere Sovjetunionens, udvikling trækker centrale og interessante træk frem, men nogen disciplineret idealtypisk analyse i webersk forstand er der ikke tale om, og meget af diskussionen handler i virkeligheden om fordelene ved forskellige forfatters totalitarisme-definitioner. Og hvor de tre første kapitler lider af overdreven opsummeringstrang, slutter det fjerde til gengæld ejendommeligt abrupt, uden nogen klar og pointeret konklusion.

Til Kommisruds undskyldning tjener, at enhver seriøs befattning med Weber erfaringsmæssigt er risikabel. „Myten fra Heidelberg“ var ikke blot titanisk i sin personlighed og intellektuelle skaberkraft, men også i sin kompleksitet. Begynder man at ordne klippestykkerne i et hjørne af det mægtige stenbrud af begreber, analyser og diskussioner, som han overlod eftertiden, risikerer man at blive begravet af en regelret lavine af materiale, som ikke så let lader sig håndtere. Særlig problematisk er det, når man, som i det foreliggende tilfælde, søger at kombinere Webers metodologi og hans empiri. Hans metodologiske arbejder er fængslende,

men de har ofte et problematisk forhold til hans - og andres - forskningspraksis. For at løse dette problem må man til den nødvendige troskab over for Webers tekst føje en passende kritisk indstilling. Når man derimod, som Kommisrud i denne bog, nøjes med respektfuldt at tage den store mester på hans mange og komplicerede ord, bliver lavinefaren akut. Det ene referat tager det andet, og overblikket går let tabt, som det her sker for eksempel i afsnittene om jødaismen og om „legitime Herrschaft“.

En strammere redaktion, og vel helst en ny gennemskrivning af arbejdet, ville kort sagt have været velkomne. De kunne måske også have medført, at bogen fik en bibliografi og et indeks - to nyttige elementer, vi nu må savne.

H.H.Bruun
Kgl. dansk Ambassade
Oslo

Immanuel Kant, *Til den evige fred. Et filosofisk essay. På dansk ved og med forord af Mogens Chrom Jacobsen*, København: Gyldendal, 1995, 112 s., kr. 128,00.

I 1990 udsendte det daværende Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg en genudgave af Fredrik Bajers oversættelse fra 1889 af Immanuel Kants skrift *Zum ewigen Frieden*. Nu er dette skrift udsendt i en ny oversættelse i Gyldendals serie „Klassiske Tænkere“, hvor man dog - tilsyneladende helt bevidst - undlader at nævne SNU-udgaven. Alligevel er det naturligvis nærliggende at sammenligne de to udgivelser. Der er en meget betydelig prisforskel, idet SNU-udgaven koster 50 kr. Hvis man ellers kan se bort herfra (men

hvem kan det?), falder sammenligningen nok ud til fordel for den nye udgave. SNU-udgaven gengiver ud over en summarisk indledning og en række kortfattede noter alene Fredrik Bajers oversættelse i en let modernisering, øjensynlig ud fra en (fejl-agtig) antagelse om, at det lille skrift nærmest taler for sig selv. Gyldendals udgave har derimod både en indledning, hvor værket præsenteres i sammenhæng med Kants øvrige skrifter, og et udførligt, næsten omstændeligt noteapparat. Begge dele vil støtte læserens arbejde med teksten. Om denne læser så vil finde Kants arbejde direkte „underholdende“, som oversætteren mener, er nok mere tvivlsomt. Underholdning - endsige spøg - lå ikke for den gamle mester.

På flere punkter er den nye oversættelse bedre end Fredrik Bajers ellers udmærkede arbejde. Men et enkelt sted går Chrom Jacobsen dog galt i byen. I den fjerde af sine foreløbige artikler taler Kant om „äußere Staatshändel“, og det gengives som „staternes udenrigshandel“, hvad der er forkert og uden mening. „Händel“ er en flertalsform, og den rigtige oversættelse er derfor „ydre statsstridigheder“, som er Kants lidt kringlete udtryk for krig eller konflikt. Artiklen siger således kort og klart, at stater ikke må gældsætte sig for at kunne føre krig, og det var netop, hvad der i et stærkt stigende omfang var sket i løbet af 1700-tallet. Kravet i Kants artikel var altså overordentlig aktuelt, men det havde ikke noget med udenrigshandel at gøre.

Gyldendals udgave er nok bedre end SNU's lidt summariske udgave, men den er ikke uden mangler. Det ville have været nyttigt at medtage tilføjelserne i de såkaldte „renskriftfragmenter“ fra Kants egen hånd, fordi de på flere punkter uddyber hans synspunkter, navnlig vedrørende forholdet mellem moral og politik.

Det bliver ikke engang oplyst, at disse tilføjelser findes, endsige hvor. Heller ikke angives, hvilken tysk tekstudgave der er anvendt som grundlag for oversættelsen. I det hele taget mangler bogen på en næsten påfaldende måde bibliografiske oplysninger. Når oversætteren i sit forord skriver, at han i kommentarer og noter har støttet sig til arbejder af fem navngivne forfattere, er det en alvorlig forsømmelighed ikke at give bibliografiske data om disse arbejder, som tilmed alle er meget gamle og allerede derfor vanskelige at finde.

Eksempelvis vil det kræve brug af Bibliothèque Nationale's store generalkatalog eller tilsvarende hjælpemidler at finde ud af, at navnet Ch. Lemonnier henviser til et forord i en fransksproget udgave fra 1880(!), og dermed bliver oplysningen i oversætterens forord formålsløs.

Sidst, men bestemt ikke mindst savner man en omtale af eftertidens opfattelse af Kants skrift. Oversætteren giver læseren nogle *forudsætninger* for at forstå skriftet, men siger intet om dets *virksomheder*. Det har lige siden sin udgivelse haft en vældig tiltrækningskraft, måske især i perioder med forventninger om større ændringer i det internationale system, som det allerede var tilfældet i 1790'erne, da skriftet udkom. Om disse spørgsmål og de dertil hørende debatter bliver læseren ladt fuldstændig i stikken. Blot en litteraturliste - ikke nødvendigvis særlig omfattende, men gerne annoteret - ville her have været en stor hjælp.

Oversætteren og forlaget har leveret en ny og nyttig dansk udgave af Kants lille bog. Med en beskeden indsats kunne bogen være blevet bedre.

Niels Amstrup
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet